

УДК 657

Горбатюк М.А.

Березнівський лісовий коледж

СУТНІСТЬ ВИТРАТ ОПЕРАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДЕРЕВООБРОБНИХ ПІДПРИЄМСТВ

В публікації підлягають розгляду питання щодо вивчення економічної сутності витрат та їх місця в сучасних умовах господарювання. Уточнено класифікацію витрат операційної діяльності з метою забезпечення можливостей раціонального формування та повного використання інформації для потреб ефективного управління.

Ключові слова: витрати, класифікація витрат, елементи витрат, статті калькуляції.

Gorbatyuk MA.

ESSENCE OF EXPENSES OPERATING ACTIVITIES TREE OPERATIONS

This publication shall be considering the study of the economic substance of costs and their place in the contemporary economy. The classification of operating expenses in order to provide sustainable development and full use of the information needs for effective management.

Key words: cost, classification of costs, cost elements, articles costing.

Горбатюк М.А.

СУЩНОСТЬ ЗАТРАТ ОПЕРАЦИОННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ДЕРЕВООБРАБАТЫВАЮЩИХ ПРЕДПРИЯТИЙ

В публикации подлежат рассмотрению вопросы изучения экономической сущности затрат и их места в современных условиях хозяйствования. Уточнено классификацию расходов операционной деятельности с целью обеспечения возможностей рационального формирования и полного использования для нужд эффективного управления.

Ключевые слова: затраты, классификация расходов, элементы затрат, статьи калькуляции.

Постановка проблеми у загальному вигляді і її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. Основним мотивом діяльності будь-якого підприємства в ринкових умовах є максимізація прибутку. Отримання найбільшого ефекту з найменшими витратами, економія природних, трудових, матеріальних і фінансових ресурсів залежать від того, як підприємство вирішує питання управління витратами, котре передбачає пошук способів їх зниження. Витрати є головним фактором, який впливає на обсяг пропозиції.

Для ефективного управління витратами необхідно володіти інформацією про об'єкти витрат. Основою теоретично обґрунтованого та практично доцільного управління витратами є визначення їхньої структури та розробка системи класифікації.

Класифікація витрат має відповідати вимогам зручності використання. Її необхідно органічно пов'язати з плануванням та аналізом витрат. Тільки обґрунтовані та раціонально розроблені групування витрат дають змогу вирішити поставлені завдання деревообробних підприємств в ринкових умовах.

Аналіз останніх досліджень, у яких започатковано вирішення проблеми. Досліджуючи проблему класифікації витрат, можна зробити висновок про відсутність єдності поглядів провідних вітчизняних та зарубіжних економістів щодо цього питання. Пропозиції щодо теоретичного та практичного вирішення висвітлені у наукових працях М.Т.Білухи, Ф.Ф.Бутинця, С.Ф.Голова, З.В.Задорожного, В.Б.Івашкевича, Є.В.Калюги, Я.Д.Крупки, М.В.Кужельного, В.О.Ластовецького, Б.М.Литвина, Н.М.Малюги, Л.В.Нападовської, С.О.Ніколаєвої, В.Ф.Палія, М.С.Пушкаря, В.С.Рудницького, Я.В.Соколова, В.В.Сопка, П.Я.Хомина, Є.С.Хендріксена, Ч.Т.Хорнгрена, Дж.Фостера.

Цілі статті. Ціллю статті є дослідження сутності та структури витрат операційної діяльності деревообробних підприємств відповідно до сучасних вимог системи управління.

Викладення основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Будь-яка підприємницька діяльність являє собою процес використання необхідних ресурсів – матеріалів, засобів праці, робочої сили, – які є об'єктами обліку. Окремим об'єктом бухгалтерського обліку є операційна діяльність, складовою якої є облік витрат.

Категорія «витрати» широко використовується як у вітчизняній, так і зарубіжній економічній і нормативно-правовій літературі.

Так, К.Друрі вважає витрати засобами, які витрачені для отримання доходів. Р.Ентоні та Дж.Ріс вказують, що собівартість (або витрати) є вираженою в грошах величина ресурсів, використаних для досягнення певних цілей, тобто витрати визначаються використанням ресурсів, які мають бути виражені у грошовому вимірнику для конкретної мети.

Німецький економіст Г.Фандель зазначає, що витрати – це затрати факторів виробництва у вартісному вираженні. К.Макконел, Р.Кемпбелл і С.Брю висунули думку, що під витратами слід розуміти виплати, які фірма повинна здійснити, або ті доходи, котрі вона повинна забезпечити

постачальнику ресурсів для того, щоби відволікти ці ресурси від використання в альтернативних виробництвах.

А.С. Хендріксен визначає, що витрати – це рух ресурсів, пов'язаний із використанням та споживанням товарів (послуг) в процесі отримання доходу, що зменшує прибуток підприємства [7].

Вчені зі США Ч.Хорнгрен і Дж. Фостер до витрат відносять використання ресурси або гроші, які потрібно заплатити за товари чи послуги.

Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку визначають витрати як зменшення економічних вигод протягом облікового періоду у вигляді вибуття чи амортизації активів або у вигляді виникнення зобов'язань, результатом чого є зменшення власного капіталу, за винятком зменшення, пов'язаного з виплатами учасникам.

Значно ширше трактують поняття «витрати» українські науковці. Так В.В. Сопко вважає, що «використані у процесі виробництва різні речовини та сили природи на виготовлення нового продукту праці формують поняття затрати. Грошовий вираз суми затрат на виробництво конкретного продукту визначає поняття собівартість» [5].

За П(С)БО 16 «Витрати» термін «витрати» має таке трактування: «зменшення економічних вигод у вигляді вибуття активів або збільшення зобов'язань, які призводять до зменшення власного капіталу (за винятком зменшення капіталу за рахунок цього вилучення або розподілення власниками)» [3].

Згідно з Податковим кодексом України, «витрати – це сума будь-яких витрат платника податку у грошовій, матеріальній або нематеріальній формах, здійснюваних для провадження господарської діяльності платника податку, в результаті яких відбувається зменшення економічних вигод у вигляді вибуття активів або збільшення зобов'язань, внаслідок чого відбувається зменшення власного капіталу (крім змін капіталу за рахунок його вилучення або розподілу власником)».

Таке трактування можна назвати економічним, адже витрати розглядаються як зменшення економічних вигод.

Велике значення в управлінні витратами має класифікація витрат. В умовах стандартизації обліку вона повинна відповідати прийнятому на підприємстві методу калькулювання собівартості продукції і надавати достовірну інформацію, яка необхідна для прийняття управлінських рішень та складання фінансової звітності. Класифікація витрат повинна бути важливим елементом системи управління витратами.

Вивчаючи ознаки та порядок питання класифікації витрат, що їх описано в економічній літературі, можна зробити висновок про відсутність єдності поглядів провідних економістів щодо цього питання.

Як стверджує Л.В. Нападівська, «класифікація витрат – це поділ їх на класи на основі певних загальних ознак об'єктів і закономірностей зв'язків між ними. Разом з тим, чим більше визначено ознак класифікації, тим вищий ступінь пізнання об'єктів» [2].

М.Т. Білуха зазначає, що класифікація витрат «...дозволяє керувати формуванням собівартості перевезень, робіт та послуг під час виконання виробничого процесу».

В зарубіжній літературі класифікацію витрат викладено в роботі Дж.К.Шима і Дж.Г.Сигела. Серед них визначено: 1) роль витрат в системі управління; 2) ступінь їх просліджуваності; 3) час їх дебатування відносно надходжень від реалізації; 4) динаміка функціональних змін; 5) ступінь їх усереднення; 6) значимість для планування, контролю та прийняття рішень.

Отже, групування витрат і їх класифікація повинні відображати витрати основної діяльності деревообробних підприємств у абсолютній достовірності, оскільки лише тоді облікова інформація і складена на її основі звітність будуть надійною базою для аналізу, управління та планування.

На деревообробних підприємствах здійснюється групування витрат операційної діяльності відповідно до П(С)БО16 «Витрати» за такими елементами: матеріальні витрати, витрати на оплату праці, відрахування на соціальні заходи, амортизація основних засобів і нематеріальних активів та інші операційні витрати.

До елемента «Матеріальні витрати» належать витрати на сировину. Характерною особливістю деревообробної галузі є використання сировини. Сировина служить вихідним предметом праці і утворює основу готової продукції. Сировиною в лісопильному виробництві є пиловник, в фанерному – кряжі та цураки, в деревно-плитному та целюлозно-паперовому виробництвах – технологічна тріска, в столярно-механічних та меблевих – пиломатеріали, фанера, шпон, деревні плити.

Проблемним питанням для усіх деревообробних підприємств України, яка є малолісною державою, є комплексне використання сировини.

Характеризуючи витрати за елементами, доцільно виділити таку особливість деяких галузей деревообробки як повна залежність ефективності використання сировини від кваліфікації і добре організованої праці робітників. Це стосується працівників, які готують

сировину до подачі, та працівників (фахівців), які працюють з нею. Враховуючи ці обставини, необхідно встановити залежність виходу пиломатеріалів від кваліфікації і якості роботи працівників.

Групування витрат за економічними елементами має не лише наукове, але й велике практичне значення, однак таке групування не дає можливості розрахувати собівартість окремих об'єктів калькулювання, що значно ускладнює здійснення контролю й аналізу витрат за їх цільовим призначенням.

Тому для розкриття цільового призначення витрат та їх зв'язку з технологічним процесом, одночасно з обліком витрат за економічними елементами, на деревообробних підприємствах застосовують їх облік за статтями калькуляції, на основі яких розраховують собівартість продукції.

При визначенні номенклатури калькуляційних статей для деревообробних підприємств необхідно врахувати:

- організаційно-технологічні особливості галузі;
- призначення витрат та значна їх питома вага, оскільки галузь належить до матеріаломістких;
- створення належного інформаційного забезпечення для здійснення управління.

З метою калькулювання собівартості продукції економічні служби деревообробних підприємств використовують Методичні рекомендації з формування собівартості продукції (робіт, послуг) у промисловості, які виокремлюють на деревообробних підприємствах такі статті калькуляції: сировина; допоміжні і пакувальні матеріали; паливо й енергія на технологічні цілі; основна заробітна плата; додаткова заробітна плата; відрахування на соціальне страхування; витрати на утримання й експлуатацію обладнання; загально виробничі витрати; інші витрати.

З огляду на те, що на досліджуваних підприємствах значними є транспортні витрати вважаємо, що їх варто виділити в окрему статтю калькуляції «Транспортно-заготівельні витрати».

Методичні рекомендації повинні бути максимально орієнтовані на організаційно-технологічні особливості процесу здійснення деревообробки. Тому значні відмінності у діяльності деревообробних підприємств порівняно з іншими суб'єктами промисловості вказують на доцільність внесення змін у зазначений документ.

Враховуючи особливості витрат, що здійснюються структурні підрозділи деревообробних підприємств за усіма стадіями технологічного процесу, пропонуємо таку класифікацію операційних витрат за статтями калькуляції: пилова сировина в лісопилному виробництві; сировина і матеріали в інших виробництвах; зворотні відходи (вираховуються); транспортування сировини; паливо та енергія на технологічні цілі;

основна заробітна плата основних виробничих робітників; додаткова заробітна плата основних виробничих робітників; відрахування на соціальні заходи; витрати пов'язані з підготовкою та освоєнням виробництва; відшкодування зносу спеціальних інструментів і пристроїв цільового призначення; витрати на утримання і експлуатацію устаткування; загально виробничі витрати; загальногосподарські витрати; втрати внаслідок технічно-неминучого браку; інші виробничі втрати; позавиробничі витрати.

Висновки. Узагальнення результатів дослідження щодо сутності витрат операційної діяльності деревообробних підприємств дозволило зробити певні висновки:

- витрати виступають показником господарської діяльності підприємства;
- існуюча класифікація витрат не повністю відповідає вимогам ринкової економіки;
- запропоновано класифікацію витрат за статтями калькуляції.

1. Нападівська Л. Методологічні засади управлінського обліку / Любов Нападівська // Бухгалтерський облік та аудит. – 2004. – № 4. – С. 26 – 30.
2. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати» від 31.12.1999 р. № 318 / Міністерство фінансів України // Бізнес. – 2000. – № 6.
3. Соколов Я. В. Основы теории бухгалтерского учета / Я. В. Соколов. – М.: Финансы и статистика, 2005. – 496 с.
4. Сопко В. В. Бухгалтерський облік: [навч. посібн.] / В. В. Сопко. – [3-те вид. перероб. і доп.]. – К.: КНЕУ, 2000. – 578 с.
5. Методичні рекомендації з формування собівартості продукції (робіт, послуг) у промисловості, затверджені наказом Державного комітету промислової політики України від 02.02.2001р. №47.
6. Хендриксен Е. С. Теория бухгалтерского учета / Е. С. Хендриксен, М. Ф. Ван Бредя; [пер. с англ. под ред. проф. Я. В. Соколова]. – М.: Финансы и статистика, 1997. – 576 с.